

ÁRPÁD-HÁZI SZENT ERZSÉBET (1207-1231)

(Magyarországi vagy Tübingiai Szent Erzsébet)

II. András magyar király és Meráni Gertrúd lánya. Sárospatakon született, Budán keresztelték meg. A *tübingiai örgróf* kérésére a kor szokásának megfelelően négyéves korában eljegyezték Hermannal, az örgróf fiával. Pozsonyban búcsúztatták (ezért vélik tévesen, hogy ott született). Német környezetben akarták nevelni, hogy jól elsajátíthassa új hazájának minden szokását. Fényes kísérettel és kincstárnyi hozománnyal érkezett Eisenachba, majd **Wartburgba**, a lovagi kultúra híres központjába került. Erzsébet játékos gyermek volt, hamar megtanult kitűnően lovagolni. De nagyon szeretett imádkozni és adakozni a vár körül megjelenő koldusoknak; magával egyenrangú társnak tekintette a legegyszerűbb gyermekeket is, jósága és kedvessége hamarosan megnyerte a vár népét. Zsófia grófné azonban nem tudta megbocsátani, hogy Erzsébet nem vette át az udvari élet előírt formáit, ezzel az egész udvar megütközését is kiváltotta. Csak később tudta meg, hogy édesanyját 1213

Feszty Masa: Szent Erzsébet novemberében megölték az ellene lázadó magyar főurak (*Bánk bán*). 1216-ban meghalt betegeskedő vőlegénye és az örgróf is; jövője ezzel bizonytalanná vált. Némi politikai huzavona után Hermann öccse, **Lajos**, az örgrófság leendő örököse **jegyezte el**, aki Erzsébet legjobb gyermekkori pajtása volt. Védelmébe vette az áskálódásokkal szemben, és ha az aránylag korai házassággal meg nem szilárdítja helyzetét a várban, Erzsébetet valószínűleg hamarosan hazaküldték volna Magyarországra. Az **esküvőt 1221-ben** tartották meg, egy év múlva megszületett első gyermekük. Erzsébet hálából menedékhelyet alapított árva gyermekek számára, fölkereste a szegényeket, segített a szüléseknél, keresztanyaságot vállalt. November végén apja meghívására „utólagos nászútra” indultak Magyarországra. Erzsébet Pozsonyban értesült anyja tragikus haláláról, az ország elhanyagolt állapotáról. **Boldog házasságban** éltek, kölcsönös szerelmük egyik belső tűzforrása volt Erzsébet istenszeretetének. Korán kezdte a **vezeklő** életmódot, sokat böjtölt, rendszeresen ostromozta magát, vezeklő övet hordott csillogó ruhája alatt, éjjel rendszeresen fölkelte titokban imával virrasztani. Második gyermekük születésekor 28 ágyas kórházat alapított, ahol segített a betegek, még a leprások ápolásában is. II. Frigyes császár hívására IV. Lajosnak hadba kellett vonulnia. A **tartomány kormányzása** három évig a feleségére maradt. Nehéz évek következtek, éhínség, járványok. Erzsébet kinyitatta a Wartburg magtárát, naponta 900 szegényt élelmezett. Megszervezte az élelmiszerellátást, ékszereit eladta, a nőket megtanította fonni, udvarhölgyeivel maga is szorgalmasan font, a munkaképes szegényeknek szerszámot adott. A családtagok aggódva nézték Erzsébet „pazarlását, esztelen tékozlását”, de az Itáliából visszatérő örgróf mindent jóváhagyott, amit

felesége a távollétében tett. A császár elkezdte szervezni a III. Ince pápának megígért keresztes hadjáratot. Erzsébet maga varrta férje ruhájára a keresztesek jelvényét, majd a búcsú után, balsejtelmei hatására fekete ruhát öltött, özvegynek tekintette magát, s folytatta szegényei szolgálatát. **Férje** Otrantóban a seregben kitört járványban megbetegedett és 1227. szeptember 11-én **elhunyt**. Szeptember 29-én született Gertrúd lányát már nem láthatta. Amikor közölték Erzsébettel a gyász hírt, két napig szinte nem élt a fájdalomtól. IX. Gergely pápa levelében atyai szavakkal bátorította Erzsébetet. Sógorai azonban megfosztották vagyona kezelési jogától és a férje után járó birtokok jövedelmétől, életét lehetetlenné tették a várban. Csecsemőjével észrevétlenül **elhagyta Wartburgot** – szolgálójának vallomása szerint azért, mert „nem akart részesedni a szegények kifosztásában, amivel oly gyakran éltek a hercegi udvarban”. Másnap két másik gyermekét is elhozatta. Eisenachban senki sem fogadta be, féltek a várbeliek haragjától, egy vendéglős **istálló**jában húzta meg magát. Éjfélkor a közeli ferences templom szerzeteseit kérte, énekeljék vele a Te Deumot. A gyermekeket jószívű emberek elvállalták, a magával hozott ékszereit adta nekik viszonzásul, ő maga fonással tartotta fenn magát. A kitzingeni apátnő, értesülve unokahúga sorsáról, érte küldött, majd nagybátyja, a bambergi püspök hívta Pottenstein várába, és Erzsébetnek az újraházasodást javasolta. II. Frigyes császár is megkérte a kezét, ám Erzsébet nem akart újabb házasságot kötni. Rövid időre visszatérhetett Wartburgba, de a család javaslatára **Marburgba** költözött. **Szent Ferenc harmadrendjének** tagja lett, egyszerű szürke köntösben járt. Assisi Szent Ferenc tiszteletére kórházat alapított. Bár apja hívta, nem tért vissza Magyarországra, legfőbb érve volt: biztosítania kell gyermekei méltó nevelését és ki kell vívnia legidősebb fia, Hermann örgróf jogait. IX. Gergely pápa **Konrád mestert** nevezte ki gyóntatójává és hivatalos védelmezőjévé, aki tudásáról híres, de rideg aszkéta lévén, igen keményen bánt vele, néha meg is ostromozta. Aszketikus életmódja teljesen felörölte Erzsébet egészségét, **24 évesen** 1231. november 19-én elhunyt; három nappal előbb megmondta a saját halála időpontját. A ferencesek kápolnájában ravatalozták föl. Sírja mellett már a következő napokban csodák történtek. IX. Gergely pápa 1235 pünkösdjén **avatta szentté**, s még ez évben megkezdték építeni emlékére a marburgi templomot, a német gótika mesterművét. Kultusza igen gyorsan elterjedt a latin kereszténység egész területén. Életének latin és népi nyelven írt történetei, prédikációk és himnuszok dicsőítették tetteit és csodáit, idézték példáját. Alakja a kor legszebb ideálja, amely az emberi értékek fő helyére a **karitást**, az emberszeretet erényét helyezte. Életrajzát korabeli forrásmunkák alapján 1297-ben Dietrich von Apolda domonkosrendi apáca állította össze, az Erzsébet alakját kiszínező legendák főleg e műből merítették. Az *Érdy-kódex* Erzsébet-legendája a Legenda Aurea és Temesvári Pelbárt nyomán készült. **Liszt Ferenc** Szent Erzsébet legendája című oratóriumával hajolt meg nagysága előtt. A szegények, az elhagyatottak és az őket gondozó kórházak, emberbaráti intézmények, a fogorvosok **védőszentje**. **Ikonográfiája:** fejedelmi öltözékben **koronával**, a ferences harmadrendiek ruhájában ábrázolják. **Attribútumai:** rózsák, kenyér, kenyérkosár, tál, gyümölcs, korsó – jótékonykodása jelei. **Ünnepe:** november 19.